

ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

УДК 340.114

З. П. Равлінко

викладач

Правничий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка

ПРИЧИНИ ТА ПІДСТАВИ ДИСКРИМІНАЦІЙНОГО ПОВОДЖЕННЯ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Статтю присвячено загальній характеристиці причин і підстав дискримінаційного поведіння. Обґрунтовано, що причинами дискримінаційного поведіння є такі соціальні (економічні, політичні, ідеологічні та інші) чинники впливу на формування та виникнення юридичної нерівності, які не мають об'єктивного й розумного виправдання та можуть залежати як від волі конкретного суб'єкта, так і не залежати від неї. Запропоновано виділяти суто об'єктивні, об'єктивно-суб'єктивні та суб'єктивні причини дискримінації. Встановлено, що підставами дискримінаційного поведіння виступають особливості, характеристики, ознаки певних осіб чи їх правового статусу (вік, стать, раса, колір шкіри, стан здоров'я, походження, мова, переконання тощо).

Ключові слова: заборона дискримінації, причини дискримінаційного поведіння, підстави дискримінаційного поведіння.

I. Вступ

Традиційно в юридичній науці під причинами правопорушень (а дискримінаційне поведіння ми відносимо саме до останніх) розуміють ті соціальні явища дійсності, які зумовлюють або полегшують вчинення правопорушень [17, с. 160]. Відтак, існування таких явищ, так званих чинників, факторів, може зумовлювати виникнення юридичної (правової) нерівності та дискримінації.

Немає сумнівів, як зазначає І. Козліхін, що “утвердження рівності серед нерівних, тобто рівності юридичної, – найважливіша функція права. Воно дійсно виникло з появою нерівності, але аж ніяк не для того, щоб увічнити його” [11, с. 75]. Відтак, видається, що позитивне право може як породжувати юридичну нерівність, так і її усувати.

У різні історичні епохи можна спостерігати відмінність уявлень про справедливість у ставленні одних людей до інших. Якщо в епоху рабовласництва, феодалізму справедливим вважалося нерівне правове становище класів, станів, інших соціальних груп, то в сучасному суспільстві проголошується формальна рівність людей незалежно від статі, раси, національності, мови, переконань, походження, майнового й посадового становища, місця проживання, ставлення до релігії, належності до громадських об'єднань, а також інших обставин. Проте, незважаючи на

це, в суспільстві продовжує існувати як юридична нерівність, так і дискримінація.

Безумовно, виникнення й існування дискримінаційного поведіння мають історичне підґрунтя. Несприйняття чужинців і їх дискримінація, на думку І. Бершова, зумовлені тим, що ті часто намагалися захопити певну територію, майно, військо чи впроваджували в нове для них суспільство свої традиції та вносили інші зміни [3].

Проте, суто історичними причинами пояснити явище дискримінації навряд чи можливо. Вочевидь, в основі дискримінації лежить низка взаємопов'язаних економічних, політичних та інших соціальних причин. Вони можуть існувати як короткочасно, так і впродовж тривалого проміжку часу. Так чи інакше, за час існування таких причин у представників деяких соціальних груп може сформуватися світогляд, який характеризується стереотипним сприйняттям певних особливостей, ознак тих чи інших осіб, внаслідок якого ці особливості й ознаки стають недоліками їхніх “носіїв”, що власне й зумовлює дискримінацію останніх порівняно з тими особами, які таких характеристик не мають.

II. Постановка завдання

Всебічне пізнання феномена дискримінації, а також розроблення заходів щодо запобігання та протидії їй навряд чи можливі без звернення до дослідження чинників, що зумовлюють виникнення й існування юридичної нерівності загалом і дискримінаційного

поводження зокрема, а також ознак, за якими здійснюється дискримінація. Метою статті є розкриття деяких загальнотеоретичних властивостей причин і підстав дискримінаційного поводження з особою.

III. Результати

У науковій літературі дослідженню причин соціальної та, зокрема, юридичної нерівності людей приділялося чимало уваги. Так, на думку деяких софістів античності (Каллікл, Критій), правова нерівність зумовлена існуючими в суспільстві аристократичними й тиранічними уявленнями про свободу як про право “найкращих” на привілеї, право сильних управляти слабкими тощо. До слова, таку позицію поділяв і М. Бердяєв у ХХ ст. [2, с. 68, 75, 128].

Т. Мор вказував на три причини соціальної нерівності та зростання зубожіння: часті війни, в результаті яких з'являється багато інвалідів, які втратили працездатність унаслідок поранень; паразитичний спосіб життя правлячої верхівки, яка живе за рахунок інших людей; процес обгородження, який призвів до масової експропріації та зубожіння дрібних землевласників [22, с. 105–106].

Основні причини правової нерівності в епоху просвітництва теж вбачалися, насамперед, у матеріально-становому розшаруванні суспільства. Причому радикальна зміна такого розшарування, надання дозволу на все одним і забирання всього в інших, як зазначав Е. Сійєс, є достатньою для того, щоби зруйнувати єдність суспільства [19, с. 27]. Згодом унаслідок буржуазних революцій були проголошені, зокрема, принципи свободи, справедливості, вроджених і невідчужуваних прав людини, чим було усунуто деякі прояви правової нерівності, проте не забезпечено її повну нейтралізацію.

У радянський період акцент на майновій нерівності як на причині юридичної нерівності здебільшого зберігся. Так, Г. Мальцев писав, що правова нерівність у капіталістичних державах зумовлена, насамперед, нерівним майновим становищем осіб. Незважаючи на формальне проголошення принципів рівноправності, рівності перед законом, існували й існують елементи дискримінації щодо осіб певної раси, національності або походження [15, с. 34–35].

Сучасні вчені, розглядаючи питання про причини юридичної нерівності, пропонують різні наукові підходи. Так, Є. Бирдін пов'язує причини юридичної нерівності з принципом соціальної справедливості. На його думку, законодавець з метою її забезпечення закріплює у нормах права як рівність, так і нерівність. Така правова нерівність є наслідком цілеспрямованих свідомих дій, спрямованих на утвердження соціальної справедливості. Іншою причиною юридичної нерівності, з погляду того ж автора, виступає не-

досконалість законодавства та правозастосовної практики. Перша група причин породжує правову нерівність, що відповідає вимогам справедливості, а інша – таку, що не відповідає. Конкретними ж причинами юридичної нерівності виступають стать, вік, стан здоров'я, рід занять, соціальний статус, посадове становище, судимість, місце проживання, національність тощо [5, с. 55–56]. Зокрема, М. Козюк також зазначає, що причинами правової нерівності людей виступають місце проживання, національність, стать, вік, професія, судимість тощо [12, с. 76–85].

Прикметно, що дискримінацію у світлі соціальної несправедливості розглядали й інші вчені. Наприклад, на думку Л. Закураєвої, значущість проблеми соціальної справедливості та дискримінації – виду соціальної несправедливості сучасної епохи – зумовлена низкою чинників: світовою фінансово-економічною кризою, що загострила глобальний характер питання соціальної справедливості; зростанням ступеня зв'язаності соціумів сучасного світу, що виявляється, зокрема, у збільшенні прозорості міжнародних кордонів і внаслідок чого інтенсифікується нелегальна міграція; “глобальним політичним пробудженням мас”, яке досить рельєфно проявилось відносно нещодавно у феномені революцій “арабської весни” [9, с. 23].

Дехто зазначає, що дискримінація ґрунтується на страху й невігластві, зумовлених відмінностями між людьми або групою людей, а також на остраху, заснованому на незнанні реального значення цих відмінностей і їх наслідків для інших людей і соціальних груп [1, с. 102]. Крім того, причинами дискримінації виділяють: досягнення медичних технологій (нові репродуктивні технології, тести генетичних даних тощо), соціальний тиск (у випадку створення сім'ї, здобуття освіти, влаштування на роботу тощо), наявність ієрархії та стратифікації в суспільстві [4].

Н. Присекіна запропонувала розподіляти причини дискримінації на об'єктивні (не залежать від особистих якостей індивіда) та суб'єктивні (залежать від таких якостей). До об'єктивних причин автор відносить: традиції та звичаї; низький рівень економічного, політичного, соціального розвитку деяких держав; недосконалість національного законодавства та практики його застосування; неефективну діяльність органів і організацій, покликаних захищати права людини; відсутність дієвих заходів забезпечення невідворотності й своєчасності відповідного державного чи іншого реагування на кожен випадок порушення прав людини; обмежену наявність або повну відсутність ефективних заходів запобігання порушенню таких прав; надання пільг, гарантій і компенсацій окремим категоріям громадян [16, с. 81].

А суб'єктивні причини, на думку Н. Присекіної, насамперед, стосуються таких характеристик людини, як раса, колір шкіри, мова, національність, національне чи соціальне походження, соціальний статус, стать, сімейний стан, ідеологічні погляди, політичні думки, релігія, приналежність до профспілок, вік, непрацездатність, погашена судимість, особисте життя, сексуальна орієнтація тощо. Так, наприклад, поширена диференціація за статевою ознакою може залежати від сформованих історично традицій у державі (розмежування професій на традиційно чоловічі та традиційно жіночі), економічної кризи чи зростання безробіття (коли трудовий договір із заміжними жінками розривається з причини їх стабільного економічного становища за рахунок працюючих чоловіків) [16, с. 81].

Цікавим видається підхід до розуміння причин дискримінаційного поводження, запропонований М. Супруною. Так, глибокі причини дискримінації криються у природі людини, а також у низці базових установок і схем розвитку суспільства, держави та світового співтовариства [21, с. 101]. На думку вченої, всі причини дискримінації можна розподілити на дві групи: перша група – суб'єктивні причини, тобто зумовлені внутрішніми, емоційно-психологічними, моральними, освітніми, матеріальними та іншими особистісними атрибутами конкретного суб'єкта – носія дискримінації; другу групу становлять об'єктивні передумови дискримінації – комплекс політико-правових подій, фактів і тенденцій, які не мають певної особистісно-атрибутивної мотивації [21, с. 111]. До таких об'єктивних причин віднесено, зокрема, властиве людині прагнення до самовдосконалення (що фактично унеможливає досягнення абсолютної рівності в суспільстві, незважаючи на будь-яке правове регулювання); “пасивну альтернативність права” – безконфліктну автономність існування нормативних приписів і суб'єктів права, яким ці приписи адресовані (існує багато інститутів права, частота звернення до яких настільки мала, що можна вести мову про їх фіктивне існування). Так, Л. Фрідмен відзначає, що “накази, команди і норми порожні та безглузді, поки що-небудь не відбувається, поки вони не змушують що-небудь рухатися” [23]. Відтак, створення нормативних приписів, спрямованих на забезпечення недискримінації і які не знаходяться втілення в реальній дійсності, а залишатимуться “правом у книгах” (термін запроваджений Р. Паундом), може бути однією з причин існування дискримінаційного поводження в юридичній практиці.

Крім того, надмірна інтенсивність і наполегливість юридичного (нормативно-правового) втручання, як зазначає М. Супрунова,

може слугувати не лише джерелом удосконалення й оновлення юридичної інфраструктури, а й зумовлювати розчарування у дієвості такого втручання. А юридико-технічна недосконалість нормативно-правових приписів і фактична недосконалість (неефективність) передбачених у них механізмів здійснення існуючих інститутів права може стати причиною дискримінаційного поводження щодо окремих суб'єктів у певних сферах суспільних відносин [21, с. 117–118].

На нашу думку, причини юридичної нерівності можна умовно поділити на об'єктивні й суб'єктивні. Об'єктивні причини – це такі чинники впливу на формування та виникнення юридичної нерівності, які не зумовлені особистісними мотивами та не залежать від волі конкретного суб'єкта (недосконалість позитивного права та практики його застосування; правові звичаї та традиції; рівень забезпечення прав людини тощо). Усі об'єктивні причини юридичної нерівності умовно можна розподілити на суто об'єктивні (рівень розвитку держави) й об'єктивно-суб'єктивні (відсутність дієвих механізмів реалізації правових норм).

Так, традиційною проблемою багатьох, якщо не всіх, суспільств було встановлення для жінок особливого статусу. Ще у давньоримській державі жінки були обмежено дієздатними й перебували під владою опікуна, оскільки вважалося, що вони спроможні відповідати за свої дії. Згодом погляди на цю проблему істотно змінилися, і з 70-х рр. XIX ст. у законодавстві європейських країн впроваджувалися інститути, спрямовані на забезпечення особистої майнової самостійності жінок. Так, закони Великобританії (1870, 1882 і 1893 рр.), Швеції (1874 р.), Данії (1880 р.), Франції і Швейцарії (1907 р.) значно поліпшили правове становище жінки в родині, скасувавши низку патріархальних норм сімейно-шлюбного життя. У подальшому дедалі активніше почали створюватися юридичні норми, які врівноважують правове становище жінки й чоловіка в суспільстві (Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. [13], Закон України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” від 8 вересня 2005 р. [8] тощо).

Оскільки рід занять, посадове становище визначають обсяг прав і обов'язків конкретних осіб, то, наприклад, певна посада визначає спеціально-правовий статус особи, яка її обіймає. Аналогічно правове становище людей різного віку та стану здоров'я може бути нерівним: хворобливий стан особи може бути підставою для юридичного обмеження реалізації нею певних прав (так, сліпий не може бути снайпером; німий – викладачем у ВНЗ). Такі спеціальні статуси, встановлені за певними ознаками (вік, стан

здоров'я тощо), відрізняються між собою колом юридичних прав і обов'язків, а отже, є причиною юридичної нерівності в суспільстві.

Крім того, досвід минулого показує, що юридична нерівність часто була наслідком не лише дії відповідних матеріальних правових норм, які утверджували таку нерівність, а й відсутності дієвих механізмів забезпечення функціонування тих правових норм, які таку нерівність усували.

До суб'єктивно-об'єктивних причин юридичної нерівності слід також віднести і причини ідеологічного характеру. З одного боку, ідеологія існує об'єктивно відносно конкретного суб'єкта, а з іншого – її формування та вплив визначаються певними суб'єктами, їх соціальними групами.

Суб'єктивні ж причини – це такі чинники впливу на формування та виникнення юридичної нерівності, які зумовлені внутрішніми переконаннями певного суб'єкта чи групи суб'єктів і залежать від їх волі (як-от: прагнення особи до самовдосконалення, рівень правової культури й освіченості відповідного суб'єкта).

У світлі вищезазначених наукових позицій можна стверджувати, по-перше, про те, що *причини правової нерівності не обов'язково є причинами дискримінації*. Так, для правової нерівності можуть існувати об'єктивні й розумні підстави, тоді як дискримінаційне поводження не має таких підстав.

По-друге, у наведених авторів без достатніх підстав ототожнені причини й підстави юридичної нерівності. Так, *певні характеристики суб'єктів права (вік, стать, стан здоров'я, місце проживання, національність тощо), за якими проводиться розмежування різних груп останніх у юридичній практиці, внаслідок чого може утверджуватися правова нерівність, не є, на наш погляд, причинами такої нерівності, а лише підставами для її встановлення*. Причини ж правової нерівності – це, насамперед, ті соціальні чинники (економічні, політичні, ідеологічні тощо), які зумовлюють виникнення й існування юридичної нерівності, що може бути виявлена на підставі певних ознак, якостей та інших характеристик суб'єкта.

По-третє, *причини дискримінаційного поводження також бувають не лише власне об'єктивними* (наприклад, недосконалість юридичної практики) та *об'єктивно-суб'єктивними* (скажімо, дії правотворчих суб'єктів), а й *суто суб'єктивними*. Останні засновані, зокрема, на стереотипному сприйнятті певних особливостей (ознак, якостей) людини, яке дає змогу без розумного обґрунтування проводити розмежування між тими, хто характеризується такими особливостями, і тими, хто відповідними ознаками, якостями не наділений.

Стосовно підстав дискримінаційного поводження, то, як зазначалося, на наш погляд, такими є ті характеристики (особливості, ознаки) суб'єктів права чи їх правового статусу, за якими здійснюється дискримінація. Фактично, такі підстави вбачаються в ознаках, за якими нормативно забороняється дискримінаційне поводження. Останні умовно розподіляють на *“захищені”* (прямо передбачені в міжнародних і національних актах) та *“незахищені”* (інші ознаки, за якими дискримінація заборонена, але які прямо не зазначаються в юридичних актах). Наприклад, Статутом ООН [20] передбачено чотири *“захищені”* ознаки: раса, стать, мова і релігія (ч. 3 ст. 1). З прийняттям Загальної декларації прав людини [7] перелік підстав дискримінаційного поводження суттєво зріс. До них були віднесені (ст. 2): раса, колір шкіри, стать, мова, релігія, політичні або інші переконання, національне чи соціальне походження, майнове, станове або інше становище, політичний, правовий чи міжнародний статус країни або території, до якої належить людина.

Ще більша кількість *“захищених”* ознак, за якими забороняється дискримінація, згадується у Принципах ООН захисту психічно хворих осіб і поліпшення психіатричної допомоги від 17 грудня 1991 р. [18] (розділ *“Застосування”*): раса, колір шкіри, стать, мова, релігія, політичні чи інші переконання, національне, етнічне чи соціальне походження, юридичний або соціальний статус, вік, право власності, народження.

У науковій літературі висловлюється обґрунтована думка, що чинником, який обмежує застосування заборони дискримінації, може бути вичерпний перелік підстав відповідного поводження [26, с. 120]. На доказ цього наведено міжнародні договори, що містять вичерпний перелік дискримінаційних підстав (наприклад, у ст. 3 Конвенції про статус апатридів 1954 р. [14] згадуються такі підстави дискримінаційного поводження, як раса, релігія та країна походження). Однак використання у цих договорах вичерпного переліку ознак, за якими заборонена дискримінація, зумовлено, насамперед, специфікою суб'єктів, які підлягають захисту. Це, як зазначає О. Вашанова, жодним чином не може обмежити сферу дії принципу недискримінації, оскільки більшість універсальних і регіональних міжнародних актів, що гарантують права й основоположні свободи людини (Загальна декларація прав людини 1948 року, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., Міжнародні пакти про права людини 1966 р., Американська конвенція про права людини 1969 р., Африканська хартія прав людини і народів 1981 р.), містять відкритий (невичерпний) перелік ознак, за якими забороня-

ється дискримінація [6, с. 42–43]. Відтак, на національному рівні додатково можуть заборонятися інші підстави дискримінаційного поводження, ніж ті, що заборонені чинними для відповідної держави міжнародними договорами. Зокрема, як вказує І. Кисельов, Бельгія закріпила додатково заборону дискримінації у сфері праці з підстав сімейного стану, приналежності до профспілок, віку, особистого життя; Канада – з підстав віку, непрацездатності, сексуальної орієнтації; Франція – з підстав сімейного стану, належності до профспілок, віку, непрацездатності, погашення судимості, особистого життя, сексуальної орієнтації; Японія – з підстав сімейного стану, вагітності, належності до профспілок і віку [10, с. 119].

Рішенням від 9 червня 1976 р. у справі “Engel v. Netherlands” [24] Європейський суд з прав людини розглянув, зокрема, питання про те, чи може військове звання бути забороненою ознакою дискримінації. Він відзначив, що “перелік ознак, зазначених у ст. 14 Конвенції (про захист прав людини і основоположних свобод. – авт.) є ілюстративним, а не вичерпним, що впливає зі слів “anygrounds such as” – “будь-яка ознака, така як” (п. 72 рішення). Суд також визнав, що слово “ознака” (status) може включати й військове звання. Цю ж позицію Європейський суд з прав людини підтвердив і в рішенні від 28 листопада 1984 р. у справі “Rasmussen v. Denmark” [25], зазначивши, що необов’язково досліджувати, за якою ознакою оспорювана різниця у поводженні має місце, оскільки “перелік ознак, зазначених у ст. 14 не є вичерпним” (п. 34 Рішення).

Аналізуючи міжнародні документи, О. Вашанова розподілила підстави дискримінаційного поводження на дві групи: природні й соціальні. Перші (до яких віднесено фізіологічні та психологічні особливості людини) умовно розподілено на вроджені та набуті. До вроджених належать: стать, раса, колір шкіри, генетичні характеристики (перші три з них згадані майже в усіх міжнародних актах, які стосуються заборони дискримінації), а до набутих – здоров’я, працездатність та інвалідність.

Соціальні підстави автор також класифікує на декілька підгруп: 1) ознаки, які стосуються духовного й інтелектуального буття людини, зумовленого її вільною волею (релігія, віросповідання, політичні та інші переконання); 2) ознаки, що характеризують належність людини до певної соціальної групи (національне, родове, етнічне, соціальне й інше походження, приналежність до меншин, народження, країна походження, громадянство й мова). Перелік цих ознак може уточнюватися залежно від певної дискримінаційної практики. Так, “належність до меншин” може конкретизуватися, наприклад,

належністю до племені, касти, сексуальної меншини; 3) ознаки, що визначають становище людини у суспільстві (економічне, матеріальне, майнове, станове та інше положення, правовий і соціальний статус, належність до виробничого сектору) [6, с. 39–40].

IV. Висновки

У результаті проведеного дослідження встановлено, що причинами дискримінаційного поводження є такі соціальні (економічні, політичні, ідеологічні та інші) чинники впливу на формування та виникнення юридичної нерівності, які не мають об’єктивного й розумного виправдання і можуть як залежати від волі конкретного суб’єкта, так і не залежати від неї. З огляду на це, запропоновано виділяти суто об’єктивні, об’єктивно-суб’єктивні й суб’єктивні причини дискримінації.

Натомість, підставами дискримінаційного поводження виступають особливості, характеристики, ознаки певних осіб чи їх правового статусу (вік, стать, раса, колір шкіри, стан здоров’я, походження, мова, переконання тощо). Іншими словами, підстави дискримінації вказуються на мотиви дискримінаційного поводження, тоді як причини останнього є більш глибокими й визначають можливість його здійснення за певними підставами.

Список використаної літератури

1. Аметистов Э. М. Международная защита прав человека и их нарушения в капиталистических странах. Научно-аналитический обзор / Э. М. Аметистов, Е. В. Клинова, Е. А. Шахунянц. – Москва, 1981. – 173 с.
2. Бердяев Н. А. Философия неравенства / Н. А. Бердяев. – Москва : ИМА-пресс, 1990. – 275 с.
3. Бершов І. Шляхи подолання ксенофобії та расової дискримінації в Україні [Електронний ресурс] / І. Бершов. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/28966/1/society.pdf>.
4. Бушев С. А. Недопущение дискриминации и стигматизации (статья 11). Презентация [Электронный ресурс] / С. А. Бушев. – Режим доступа: http://www.philos.msu.ru/fac/dep/edu/method/phedu/bio_bioethics/11_12_lect.pdf.
5. Бырдин Е. Н. Правовое равенство граждан и его обеспечение в Российском государстве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Е. Н. Бырдин. – Москва, 2002. – 158 с.
6. Вашанова О. В. Принцип недискриминации личности в международном праве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / О. В. Вашанова. – Москва, 2004. – 232 с.
7. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

8. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.
9. Закураева Л. Б. Взаимосвязь социальной справедливости и дискриминации в современной России : автореф. дис. ... канд. соц. наук : 22.00.04 / Л. Б. Закураева. – Ростов-на-Дону, 2013. – 32 с.
10. Киселев И. Я. Сравнительное и международное трудовое право : учебник для вузов / И. Я. Киселев. – Москва : Дело, 2000. – 728 с.
11. Козлихин И. Ю. У истоков правового государства: идея господства законов, а не людей / И. Ю. Козлихин // Вестник СПбГУ. Сер. 6. – 1993. – Вып. 1 (№ 6). – С. 69–76.
12. Козюк М. Н. Правовое равенство в механизме правового регулирования / М. Н. Козюк. – Волгоград : ВЮИ МВД России, 1998. – 92 с.
13. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_207.
14. Конвенція про статус апатридів від 28 вересня 1954 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_232.
15. Мальцев Г. В. Иллюзии равноправия. Правовое неравенство в мире капитала / Г. В. Мальцев. – Москва : Мысль, 1982. – 276 с.
16. Присекина Н. Г. Проблемы дискриминации в международном трудовом праве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Н. Г. Присекина. – Владивосток, 2002. – 209 с.
17. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. / П. М. Рабінович. – 9-те вид., зі змінами. – Львів : Край, 2007. – 192 с.
18. Резолюция 46/119 “Защита лиц с психическими заболеваниями и улучшение психиатрической помощи”, принята Генеральной Ассамблеей ООН 18 февраля 1992 г. по докладу Третьего комитета (A/46/721) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_905.
19. Свобода. Равенство. Братство. Великая французская революция. – Ленинград, 1989. – 75 с.
20. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.06.1945 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_010/print1392884357786171.
21. Супрунова М. С. Дискриминация как объект общеправового анализа : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / М. С. Супрунова. – Нижний Новгород, 2007. – 185 с.
22. Тилежинский Е. В. Равенство как правовая категория : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Е. В. Тилежинский. – Самара, 2006. – 229 с.
23. Фридмен Л. Введение в американское право / Л. Фридмен ; пер. с англ. ; под ред. М. Калантаровой. – Москва : Прогресс-Универс, 1993. – 286 с.
24. Judgment in the Case of “Engel v. Netherlands” (Application no. 100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72), 8 June 1976 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57479>.
25. Judgment in the Case of “Rasmussen v. Denmark” (Application no. 8777/79), 28 November 1984 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57563>.
26. Vierdag E. W. The Concept of Discrimination in International Law With Special Reference to Human Rights / E. W. Vierdag. – Martinus Nijhoff. The Hague, 1973. – 176 p.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2015.

Равлинко З. П. Причины и основания дискриминационного обращения: общая характеристика

Статья посвящена общей характеристике причин и оснований дискриминационного обращения. Обосновывается, что причинами дискриминационного обращения являются социальные (экономические, политические, идеологические и другие) факторы влияния на формирование и возникновение юридического неравенства, не имеющие объективного и разумного оправдания и могут как зависеть от воли конкретного субъекта, так и не зависеть от нее. Предлагается выделять собственно объективные, объективно-субъективные и субъективные причины дискриминации. Установлено, что основаниями дискриминационного обращения выступают особенности, характеристики, признаки определенных лиц или их правового статуса (возраст, пол, раса, цвет кожи, состояние здоровья, происхождение, язык, убеждения и т.д.).

Ключевые слова: *запрет дискриминации, причины дискриминационного обращения, основания дискриминационного обращения.*

Ravlinko Z. The Reasons and Grounds of Discriminatory Treatment: a General Overview

The article is devoted to the general characteristics of reasons and grounds of discriminatory treatment. It is noted that in scientific literature, usually without sufficient grounds, the reasons and grounds of legal inequality are equalled. Thus, certain characteristics of the legal subjects (age, sex, health, residence, nationality, etc.), which make a distinction between different groups of such subjects in legal practice that can result in legal inequality, are not the reasons of legal inequality, but only the grounds for its determination.

It is found that the reasons of legal inequality are not necessarily the reasons of discrimination. There can be objective and reasonable grounds for legal inequality while discriminatory treatment has no such reasons.

Discriminatory treatment reasons are such social (economic, political, ideological and other) factors of the influence on the development and emergence of legal inequality that have no objective and reasonable justification and may depend on the will of a particular legal subject, and not depend on it.

It has been suggested that there are properly objective (e.g., inadequate legal practice), objective-subjective (e.g., actions of law-making bodies) and subjective reasons of discrimination. The last are based in particular on the stereotypical perception of certain manfeatures (qualities, characteristics), which allows without any reasonable justification to make a distinction between those, who are characterized by the following features, and those, who don't have relevant ones.

It is determined that the grounds of discriminatory treatment are the features, qualities of certain persons or of their legal status (race, colour, origin, language, beliefs, etc.). In fact, such grounds appear from the characteristics on which discrimination is legally prohibited. For the purposes of discussion such characteristics can be divided into "protected" (expressly provided in international and national acts) and "unprotected" (other grounds on which discrimination is prohibited, but which are not directly specified in legal acts).

Key words: *prohibition of discrimination, discriminatory treatment reasons, the grounds of discriminatory treatment.*